

ФІЛОСОФІЯ ЕКОЛОГІЧНОЇ СВІДОМОСТІ

Осіпчук Анна Сергіївна

асистент кафедри туризму
Житомирський національний
агроекологічний університет
м. Житомир, Україна

Анотація: З огляду на ситуацію, що склалась сьогодні у світі, потрібно запроваджувати нову філософію, форматуючи суспільство «споживача» у суспільство «екологічної свідомості». Наразі існує багато проблем, на кшталт: нехватки питної води, зникнення важливих елементів екосистем, проблеми утилізації відходів тощо, більшість з яких спричинена безвідповідальною діяльністю людини. Саме тому слід змінити парадигму життя та мислення.

Ключові слова: філософія буття, глобальні проблеми, екологічна свідомість, екологічна психологія, людські потреби.

Загальновідомо, що наша планета величезна і сильна, але в той же час потребує турботи та уваги. Наразі технологічний та науковий розвиток не тільки спрощує вирішення побутових, освітніх, медичних питань, але і завдає шкоди природі та нашій планеті зокрема. Клімат у світі змінюється, катастрофи відбуваються майже щодня, з'являються невідомі захворювання – це наслідки нерационального використання ресурсів планети. Слід зазначити, що кожна людина певним чином впливає на світ, тому саме від всіх нас залежить, яким буде світ у майбутньому. Саме тому людство повинно об'єднатися, щоб врятувати світ і зупинити все, що негативно впливає на Землю [1].

Окрім світових, існують проблеми людських відносин, які стають приводом війн, розлучень, катастроф тощо. Усі дії людини мають певні наслідки. Ні для

кого не є секретом, що деякі явища, які були створені для того, щоб виховати людей і створити комфортні умови існування, обернулися локальними або глобальними катастрофами. Створення нової екологічної парадигми життя та мислення дасть поштовх до переосмислення людством своїх думок, вчинків та усвідомлення місця і ролі людини у реальному світі на користь збереження та відновлення навколишнього середовища.

Екологічна свідомість – одне з ключових понять екологічної психології, що означає вищий рівень психічного відображення природного, штучного, соціального середовища та внутрішнього світу людини, саморегуляцію даного відображення та усвідомлення місця і ролі людини у реальному світі. Екологічна свідомість відрізняється від свідомості як такої тим, що вона насичена екологічним змістом і є сукупністю екологічних уявлень, які формують суб'єктивне відношення людини перш за все до природного середовища. Вітчизняна екологічна психологія перебуває на етапі становлення, а її розвиток значною мірою пов'язаний з вивченням психологічних наслідків аварії на ЧАЕС (В. Скребець, С. Яковенко, В. Панок та ін.) [2].

У зв'язку зі зростанням виробництва людство опинилося на межі знищення природи та саморуйнування. У світовому масштабі склався новий феномен техногенної опосередкованої взаємодії людина–довкілля. За цих умов важливого значення набувають еколого-психологічне виховання та освіта, спрямовані на формування екологічно орієнтованої свідомості й природовідповідального способу життя. Системно-діяльнісний підхід в екологічній психології почав формуватися в останнє десятиліття (О. Генісаретський, Ю. Швалб). Він пов'язаний із затвердженням єдиної системної цілісності життєдіяльності індивідів та соціальних груп у конкретних соціокультурних і природних умовах існування.

Слід зазначити, що найвищий рівень екологічності матиме така діяльність людини чи соціальної інституції, яка завдяки розвитку елементів довкілля

формує середовище властиве розвитку, а себе розглядає як умову розвитку навколишнього світу [3].

Повернемося до сучасної глобальної проблематики, яка виникла у суспільстві. Можливо, не все так погано.

1. Екологія: деградація земель – озонові діри – парниковий ефект – проблема регулювання промислових викидів – проблеми руйнування екосистем – екологічні лиха – проблеми геоактивності – проблеми геліоактивності.

2. Економіка: вичерпання факторів виробництва – глобальна конкурентноспроможність – інтеграція та дезінтеграція господарських ринків (інтеграційні утворення в Європі, Азії, Америці) — затратні виробництва – перерозподіл блага між традиційними та новими економіками .

3. Енергетика: енергетична криза – проблема безпеки АЕС, нових енергоблоків та наслідки виведення АЕС з експлуатації – Аварії на атомних електростанціях (Японія, 1997, 2011; Україна , 1986)

4. Медицина: контроль народжуваності та демографічні програми у країнах, що розвиваються – СНІД – старіння людини – санітарно-ветеринарний контроль проти пандемій та їх загроз (грип пташиний, грип свинячий).

5. Космос та космічні технології: космічне сміття та забруднення космосу – ноосферно-космічна цивілізація.

6. Озброєння: контроль озброєнь – контроль атомних технологій («Атомний клуб»).

7. Природа: межі розуміння природи – самозародження речовини.

8. Політика: взаємоприспосовування господарських механізмів та інституціональних структур на міждержавному і міжнародному рівнях – гармонізація національної й міжнародної економічної політики – уніфікація господарського законодавства

9. Суспільство: гіпотеза другого демографічного переходу — експорт демократії – зближення націй (асиміляційний характер глобалізації) – перенаселення – продовольча проблема – технологічна революція.

10. Технології: інформатизація (у глобальному вимірі) – машинна ера – технологізація [4].

У відповідь на питання «що можна зробити для відродження нашої планети?» пропонуються наступні заходи (табл. 1).

Таблиця 1

Заходи відновлення нашої планети

Рівень	Заходи
Індивідуальний	Загальне зменшення споживання продукції, яка навіть опосередковано може негативно впливати на природу та екосистеми, раціональне використання ресурсів, сортування та прибирання сміття, висаджування дерев.
Організаційний	Виробництво нешкідливої продукції, зменшення використання водних та ін. ресурсів, зменшення забруднення навколишнього середовища.
Державний	Створення стратегії максимального невтручання в екосистеми та навколишнє середовище, закріплення на законодавчому рівні правил ресурсозбереження і утилізації відходів для організацій та населення.
Міжнародний	Об'єднання людства та ресурсів для збереження і відновлення навколишнього середовища, популяризація філософії екологічної свідомості.

Це далеко не весь перелік заходів з відновлення нашої планети, але, якщо хоча б ці вимоги будуть виконані, що означатиме зміну свідомості людей по всьому світу, то можна вважати, що перші кроки по відновленню природного, соціального і культурного середовища зроблено.

Глобальні проблеми людства полягають не тільки в парниковому ефекті, недостатчі питної води і вирубування лісів. Злочини, вбивства, хвороби, втрата

моральних цінностей, насильство, заздрість та помста – особливості сучасного світу. А любов, повага, довіра – здаються чимось неприродним. Поняття сім'ї втрачає свій зміст. Розрив цінностей поколінь перетворився на одну з найважливіших проблем сьогодні. Існує багато проблем у світі та людських стосунках, які потрібно вирішити. І навіть релігія, яка вчить людей бути добрими і допомагати іншим, може перетворитися на причину конфліктів та війн [1]. Але до релігії можна звернутися не тільки задля того щоб бути милосердним, навчитися робити добро, бути терпимим до чужих недоліків – багато вірувань акумулювали знання наших предків в різних галузях діяльності людини: ведення господарства, міжособистісні стосунки, врегулювання відносин влада-народ, а саме основне – як поводитися людині, щоб не нашкодити ні собі, ні іншим, ні навколишньому світу. Насьогодні прослідковується тенденція віддалення людини від притаманних їй народу вірувань, що також може бути причиною багатьох світових проблем. Саме тому повернення до автентичних релігій, може допомогти у боротьбі із загальносвітовими проблемами.

Отже, глобальні проблеми людства є наслідком протистояння з одного боку природи, а з іншого – людської практики, культури людства, а також невідповідності або несумісності різноспрямованих тенденцій в ході розвитку самої людської культури.

Кожен особисто може зробити внесок для покращення стану навколишнього середовища та охорони довкілля: зменшити споживання енерго- та інших ресурсів, сортувати сміття для утилізації, обирати екологічні види транспорту, зменшити побутове використання води, уникати купівлі одноразових пластикових виробів і непотрібних покупок взагалі, купувати товари місцевих виробників, менше користуватися машиною. Усвідомивши важливість збереження і відновлення нашої планети, людство зможе переорієнтувати існуючу свідомість на екологічноспрямовану.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Aiken. Global problems of the world : [Електр. ресурс]. – Режим доступу : <https://web.archive.org/web/20091224080712/http://www.globalworldproblems.com/>
2. Екологічна свідомість. Енциклопедія сучасної України : [Електр. ресурс]. – Режим доступу : http://esu.com.ua/search_articles.php?id=18684
3. Екологічна психологія. Енциклопедія сучасної України : [Електр. ресурс]. – Режим доступу : http://esu.com.ua/search_articles.php?id=18683
4. Глобальні проблеми людства : [Електр. ресурс]. – Режим доступу : https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%93%D0%BB%D0%BE%D0%B1%D0%B0%D0%BB%D1%8C%D0%BD%D1%96_%D0%BF%D1%80%D0%BE%D0%B1%D0%BB%D0%B5%D0%BC%D0%B8_%D0%BB%D1%8E%D0%B4%D1%81%D1%82%D0%B2%D0%B0